

het donkere gordijn neergelaten, dat het licht in de toekomst voor ons afsluit. Maar daaraan juist kent ge nu het ontzettende van den toestand, dien Gods toorn in 't leven riep, dat dit alles voor ons bijna in 't niet wegzinkt, als we ons, op dezen Oudejaarsavond, den bitteren staat indenken, waarin op de plek waarop 't om leven of dood gaat, die miljoenen en miljoenen menschen verkeeren, en God alleen weet 't, hoe lang nog verkeren zullen.

Dank er voor, dat we zeggen mogen, dat ons Christenvolk, ook in ons land, dit alles in stille vreeze mee doorleefd en mee doorworstelt, en dat 't gebed, waar 't ook onder ons zoo vaak in blooten vorm oordade, weer een zoo recht innig bidden worden mocht. Hoe heeft de wereldjammer niet reeds week aan week ook onze predication bezield en door die prediking de ziel ontroerd eerst, en toen getroost. Maar roemt ge hierin, om er voor te danken, dan blijft er toch één waarschuwend woord; waarvoor ge ook dezen avond 't oog niet moogt sluiten, want waarlijk, ook ons Christenvolk kan bij dezen wereldoorlog de handen niet in onschuld wasschen. Er is ook onder ons o, zooveel droef en larmeglijden met de wereld geweest. In spel en kleeding, in literatuur, in gekozen studie, in heulen met een ongesteelde Cultuur, en in 't stellen van het *schone* boven het *ware*, in het vergeten dat Mammon een verleider der zielen is, in het zoeken van eer en opgang bij de wereld, Christus ten spijt en met verzaking van de broederliefde. We gaan er nu niet dieper op in, en vragen alleen maar: Is 't niet keer op keer gezien, dat de leden der wereld ons in ernst beschaamden, en dat wie ons gadesloeg, de vraag niet kon onderdrukken: Scheelt dat nu van de wereldkinderen meer dan in schijn? Beware onze God er ons toch voor, dat de bangheid van dezen oorlog ons zou voorbij gaan, zonder dat ook het Christenvolk zelf voelde, hoe de hand van onzen God ook over ons blijft uitgestrekt.

Een half jaar van spanning en van druk ligt nu achter ons. Wat het jaar dat we morgen ingaan over ons gehangen zal, we vragen het, maar er is geen antwoord. Dit alleen weten we, dat zoo Gods kind achter blijft in zelfvertooning, en zoo 't Christenvolk de verontruste wereld niet voorgaat in herouw en boete, dubbel zwaar juist op ons de toorn Gods neder zal komen. Onze tocht is de kennis van de liefde Gods, in ons kon de Christus gestalte verkrijgen, de verzuchtingen des Geestes zegenen ons met mystieke vertroosting in de binnenkamers van ons hart. En daarom, zoo er één groep ook in ons land is, die in deze aangrijpende dagen voor heeft te gaan in terugkeer tot het heilige altaar des Heeren, dan rust de plicht daartoe op de geloovigen, die den Heere Christus nog belijden mogen. Moge dan onder de geroepenen des Heeren, die zich in Gods kracht van dezen heiligen plicht kwijten, ook de hooge ernst van *nu* persoonlijk geloof en van het geloofsleven van *nu* gezin, niet gemist worden.

De hand uws Gods blijft in erbarmen ook over u uitgestrekt, en de uitkomst ook die hand onzes Heeren, in het jaar dat zoo straks ingaat, ook u, als Gods toorn gestild zal zijn, met nog rijker genade zegene.

Dr. A. K.

„De eerste dag“.

[Nieuwejaar 1915].

Toen was het avond geweest, en het was morgen geweest, de eerste dag.

Het is weer de eerste dag van een nieuw ingaand jaar. Zeg zelf, is 't dan niet of die dag, zoo kort na ons bezielend Kerstfeest, en onder de bange geruchten van het oorlogsveld, ook u aan Vondels keurzaam komt herinneren, alsof 't ook ons werd toegeroepen:

„Soe velt de zeis de korenayren
Soo schud een buy de dorre blaren
Wanneer het sormt in 't wilde woud“!

Om er dan als scherp verwijt ook aan Europa's hedendaagse Overheid, te laten volgen:

„Wat kan de blinde Staatsucht brouwen
Wanneer ze raest uit misvertrouwen!
Wat is soo schandig dat haer rouf!“

En toch, hoe beklemd de stemming van veler gemoed ook zij, toch brengt die eerste dag verademing. Wat in het voorafgaande jaar achter ons ligt, viel nu eenmaal niet meer te veranderen. Die verschrikking hebben we doorleefd. Onder dat harde juk zijn we doorgedaan. En al jaagt nu de reusachtige oorlog in het nieuwe jaar met ons mede, er blijft dan toch de stille hoop, dat althans het verder verloop van dit jaar den gruwel stuiten en ons weer vrede brengen zal. Een heel jaar is zoo lang. Er kan in 't jaar dat we nu tegengaan, zooveel veranderen, zooveel beslissend worden, en 't einde kan terugkeer van rust onder de volkeren zijn. En daarom stemt de eerste dag vooral van dit jaar ons zoo hoopvol. Ja, al ontbreekt er alle grond voor hoop, ge zoudt nog de hoop uwezen opdringen. Met God gaan we ook dit jaar in. Moge zijn erbarmen ons uitkomst beschikken.

Die eerste dag van het nieuwe jaar bezat steeds zoo hoge aantrekkelijkheid. Het sombere zonk dan in 't verleden weg. Rond ging men in onze steden en dorpen, om elkaar een gelukkig nieuwjaar toe te wenschen. Geboden voor het nieuwe jaar gingen in het bedacht op, werden in den huiselijken kring door alle huisgenooten saam eerbiediglijk opgedragen, en 't was de eerste dag ten einde liep, en men voelde het zich ter ruste leggen nederknielde, sprak er in de bede die omhoogging, een blijde, heerlijke drang, of het onzen God belagen mocht, ons in dit nieuwe jaar met vernieuwing van levensvreugd in- en uitwendig te verrassen.

Waar geen dieper leven gekend werd, sloeg de nieuwjaarsvreugd, het is zoo, maar al te vaak in broddelendheid over, om zich over den ernst van het leven heen te zetten, maar

er bleef toch ook steeds een heiliger kring in den lande, die dien eersten dag van het jaar doorleefde mocht voor het aangezicht Gods.

Het nieuwjaar doet denken aan onzen geboortedag. Dan er is ook herinnering aan een nieuw begin, het begin van uw leven. En ook dan klaart het om ons oog op. Ook dan heerscht in hart en huis een stemming van vrede en vreugde. En ook dan komt men van allen kant ons zijn gelukwenschen bieden, of in 't jaar dat dan ingaat, onze God ons genadig mocht zijn. Op den eersten dag, toen ons leven op aarde begon, wisten we zelf daarvan niets af. Anderen verheugden zich om onze geboorte. Maar sinds kwam toch de heugenis aan het begin van ons leven ook ons verwikkelen. God die ons schiep en ons 't aanzijn gaf. God die ons plaaste op onzen levensweg. Onze God die ons tot hietoe geleid heeft. En nu weer een nieuw levensjaar dat we tegengaan. Althans met de bede, of nu wat 'lager bedoelen in ons was, wijken mocht, en wat op hooger en heiliger doeleinde mikte, mocht winnen en klimmen.

De eerste dag gaat altoos op den Heere onzen God terug. Zoo was het met den eersten dag, waarvan Genesis meldt, bij de Schepping. Zoo was het met den eersten dag, toen we het levenslicht aanschouwden. Zoo is het nog met den eersten dag der week op elken Sabbath. En zoo is 't ook nu weer met den eersten dag van het nieuwe jaar. God alleen heeft ook dit jaar, dat nu ingaat, in zijn hand. Bij hem is de hoorn van overvloed, waarmede alle heil en zegen ons moet toevloeden. Het nieuwe, het begin, het eerste in de rij, gaat altoos van Hem, van onzen Schepper, uit. En dan vloeit het uit zijn hand ons in heilige reinheid toe, en kan alleen door onze hand besmet en met zonde vernield worden.

Vandaar dan ook op den eersten dag van het nieuwe jaar dat berisende gevoel van vrijheid en blijheid. Er was zooveel droef, er kon nu zooveel anders en beter worden. Er was zooveel dat drukte en de ziel beklemd, en er kan nu zooveel ontspanning en vernieuwing treden. Met de bede dat het zoo indertijd zijn moge, staart dan ons zoekend oog de toekomst tegen. En verdonkert zich dan voor onzen blik de horizon, zoodat 't al vraagteekens zonder antwoord blijven, dan glanst toch aan dien horizon altoos de mogelijkheid, dat een jaar van geluk ons mocht beïden, en drinkt ons hart die ons toestralende hope met volle teugen in, omdat 't geloof de genade Gods voor ons levendig houdt.

Natuurlijk mag de geloofsglans, dien de eerste dag van het ingaande jaar voor ons doet tintelen, ons niet verledend tot onbezonnen lucht-hartigheid. Ernstig, hoog ernstig zelfs blijft de toekomst die dit jaar de levenspoort voor ons ontsluit. Maar evenmin moogt ge het bedoelen van uw God wegcijferen, dat zulke dagen u de beklemming uwer ziel zullen vernemen.

Waarom toch gaf uw God u anders den Sabbath, dan opdat, na de moeite der week, uw ziel zich in Hem verheffen en vernemen zou? Wat betekent de heugenis van uw eerste leven, dan dat ge met vrijer vleugelslag de toekomst zoudt tegengaan? En zoo ook, waarom anders heeft God niet een eindeloos loop, maar een kringloop der dagen in de jaaronwending ingesteld, dan om breking in ons vaak zoo somber leven te brengen? De poezie, die Hij den Psalmist inspireerde, deelt zich ook in maat en vers in, en gelijke poezie heeft 't God belijfd, door de verdeeling van 't leven in de maat van jaar en week en dag, als ware 't in heel onze existentie op deze aarde te doen ruischen.

Ge moogt, zoo ge God vreest, niet eindeloos door in de beklemming der ziel uzel benauezen. Als de ziel in u zich te gestadig en te aanhoudend neerbuigt, bestraft de Psalmist te in zijn rang van het bijgend hert. Ernst zeer zeker, en nogmaals voegen we er bij, hooge ernst, maar niet zulk een u opsluiten in uzel. Niet aan u is het bestel der dingen in handen gegeven, en evenmin aan uw medemens, die om u is. De Heere geeft het lot der wereld niet uit zijn handen, en ook uw lot en het lot van uw gezin en land kan geen creatuur hem ontnemen. De Heere regeert. Hij alleen. Hij in elk volk. Hij in elk persoonlijk leven. En we u, zoo ge door uw weemoed en uw angst u aan gaat stellen, alsof uw God het bestel der dingen uit zijn hand liet schieten, en het aan het geval of aan het noodlot overgaf.

Zoo mag het onder de geloovigen, zoo mag het onder Gods volk niet zijn. De Heere regeert, en zoo als het Hem belijft om ons te regeren, moet 't ons lief en goed zijn, ook al knakt er ons hart onder. Immers ook 't leed is ons medicijn, en zoo we het willijk indraken, zal onze hemelsche medicijnmeester het ons ter redding doen gedijen.

Vandaar de rijkdom van elken eersten dag in uw leven, in elke week, en bovenal wanneer weer een nieuw jaar ingaat. Dan verdringt zich in uw hart bede na bede, en het geloof draagt die bedden voor den Troon des Almachtigen. En gaat ge dan morgen dat nieuwe jaar weder in, dan zal uw geloof met de dagen en weken en maanden met u voortschrijden en u verzellen, en u vastelijk doen verstaan, dat ook dit jaar, zoo 't maar met uw God doorleefd mag worden, u weer rijker en rijper zal maken voor uw eeuwig aanzijn.

Dr. A. K.

Amsterdam, 23 Dec. 1914.

Mr. Schokking is zoo vriendelijk geweest in een uitvoerig artikel in de *Gereformeerde Kerk* ons te antwoorden op onze vraag, hoe hij als regel kon stellen, dat men aan de kerkelijke reglementen moet gehoorzamen, ook al zijn deze verkeerd, terwijl toch de Apostelen van Christus geweigerd hebben aan het besluit van het Sanhedrin te gehoorzamen en de Hervormers zelfs alle reglementen der Roomsche Kerk op zij hebben gezet.

Het voorbeeld van de Hervormers laat Mr. Schokking rusten, maar op het voorbeeld van de Apostelen gaat hij nader in. „Er is, zoo zegt hij, geen reglementaire bepaling in de Hervormde Kerk, die verbieden zou in den naam van den Heere Jezus te prediken, en Ds. Pauwe en een deel zijner medekerkenzamen zijn dan ook niet ontzet, omdat zij den naam des Heeren beleden of omdat zij van die belijdenis niet wilden aflaten.“

Nu verblijden we ons er in, dat Mr. Schokking althans toestemt, dat wanneer er zulk een reglementaire bepaling bestond, daaraan niet gehoorzaamd zou mogen worden. Daaruit blijkt, dat hij zelf erkennen moet,

dat de door hem gestelde regel, zoo algemeen als hij luidde, niet juist is. Het is dan ook opmerkelijk, hoe de heer Bendorp in *de Tijd* terstond Mr. Schokking kwam bijvallen en ons betoog, dat boven de reglementen der Kerk Gods Woord stond, fel kwam bestrijden. Volkomen juist op Roomsche standpunt, waar de Kerk onfeilbaar is, haar gezag de conscientie bindt en alle vrijheid van onderzoek, of een kerkelijk decreet wel met Gods Woord overeenstemt, derhalve revolutie is, maar ongerijmd op Protestantisch standpunt, dat aan de Kerk zulk een onfeilbare en de conscientie bindende macht niet toekent. Juist deze hulp uit het Roomsche kamp moet Mr. Schokking wel getoond hebben, hoe het hier om een grondbeginsel van het Protestantisme ging, dat door zijn minder voorzichtige uitlegging werd aangetast.

Met den heer Bendorp dieper op dit punt ingaan, zullen we dan ook niet, want tusschen hem en ons ligt een principieele kloof, die vruchtbaar discussie over dit onderwerp onmogelijk maakt. Indien het juist is, dat de Kerk nooit dwalen kan, dat al haar geboden en instellingen op de Schrift, gegrond zijn en dat zelfs niemand het recht heeft de geboden der Kerk aan Gods Woord te toetsen, dan heeft hij volkomen gelijk, dat overtreding van een kerkelijke bepaling door de kerkbesturen gestraft moet worden. En het enige wat uit deze interlocutie van onzen altoos even vaardigen Roomschen polemist weer zonnelaar bleek is, hoe het reglementaire standpunt van de Hervormde Kerk in den grond puur Roomsche en niet Protestantisch is.

Alleen de zakelijke opmerking van den heer Bendorp, dat ons beroep op de welgering der Apostelen om zich aan het decreet van het Sanhedrin te onderwerpen, niet opgaat, omdat de Joodsche Kerk door Christus was afgeschaft en het Sanhedrin dus geen bevoegde kerkelijke macht was om zulk een decreet te nemen, moet beaantwoord, omdat dit argument een schijn van waarheid bevat. Meer dan een schijn is het echter niet. Een zoo plotseling breken met de Joodsche Kerk, als de heer Bendorp blijkbaar aanneemt, heeft niet plaats gevonden. De Apostelen zijn nog voortgegaan met den eeredienst in den Tempel bij te wonen; van een formeele ontkenning van de bevoegdheid van het Sanhedrin is dan ook nergens sprake. Als Paulus voor het Sanhedrin geroepen wordt om zich te verantwoorden, vraakt hij de bevoegdheid van deze rechters niet, maar beroept zich juist op de Pharizee, die ook aan de opstanding der dooden geloofden. En als de Hoogepriester beveelt Paulus op den mond te slaan, antwoordt hij: God zal u slaan, gij gewitte wand! Ziet gij ook om mij te oordelen naar de wet en beveelt gij tegen de wet, dat men mij slaan zal? En wat alles afdoet, indien metterdaad de grond, dien de heer Bendorp aanvoert, de eenige grond was geweest, waarom de Apostelen konden weigeren aan het besluit van het Sanhedrin te gehoorzamen, dan hadden ze moeten antwoorden: gij hebt de bevoegdheid niet om ons te bevelen. Hiervan is echter geen sprake, de grond van hun weigering is alleen, dat ze Gods meer gehoorzamen moesten dan den menschen. Het gebod van het Sanhedrin ging in tegen Gods last en daarom alleen mochten ze zich niet onderwerpen.

Intusschen, Mr. Schokking heeft wijselijk van dit argument geen gebruik gemaakt en als Protestant kon hij dat ook niet doen. Want niet de formeele bevoegdheid of onbevoegdheid van een kerkelijk bestuur, maar het feit, of zulk een kerkelijk bestuur iets gelast, wat met Gods Woord in strijd is, beslist. Maar juist daarom begrijpen we het antwoord van Mr. Schokking niet. De regel, dien de Apostelen stellen, is toch algemeen, ze beperken dien volstrekt niet tot de prediking in Jezus naam, alsof alleen aan een verbod om dat te doen, niet gehoorzaamd zou mogen worden; maar elk verbod, dat tegen Gods Woord ingaat, mag niet gehoorzaamd worden. Mr. Schokking zelf zal ons dit toestemmen; er is onder Protestanten nooit anders over geoordeeld. En wat baat dan de uitvlucht: de beide gevallen staan niet gelijk, want de Hervormde Kerk verbindt niet aan Ds. Pauwe om in naam van Christus te prediken.

Hierover gaat alleen de strijd, of hetgeen de reglementaire bepalingen van Ds. Pauwe eischen, al of niet in strijd was met Gods Woord. Vandaar dat het beroep van Mr. Schokking op hetgeen ook door *de Heraut* meermalen opgemerkt is, dat men aan kerkelijke bepalingen zich te houden heeft zolang deze niet in wettigen weg veranderd zijn, geen steek houdt, evenmin als zijn verwijzing naar hetgeen de jongste Generale Synode besloot in zake het afzettingsvonnis van Ds. Casemier, die aan de gemeenschap der Kerk zich onttrokken had. God is een God van orde, en Hij wil ook dat in zijn Kerk de orde bewaard en gehandhaafd zal worden. Van individualisme en willekeur zijn we daarom even afkeerig als hij. Maar dit raakt altoos bepalingen, die niet met Gods Woord in strijd zijn, of die niet aan de ambtsdragers een gebod opleggen, dat in strijd is met den last door Christus hun gegeven. En juist dat was het geval met Ds. Pauwe. De reglementaire bepaling, dat degenen die in een andere gemeente belijdenis des geloofs afleggen, als ze terugkeeren, in het lidmatenboek moeten worden ingeschreven en daarmede als volle leden van de Kerk, en dus als gerechtigd tot het Avondmaal moeten erkend worden, moge op zich zelf in een Kerk, die de belijdenis handhaaft, een bepaling van orde wezen, maar wanneer men eindelijk oprecht wil wezen, dan moet men erkennen, dat deze bepaling in de Hervormde Kerk ook blijkens haar bestaan een heel andere bedoeling heeft.

Ze is niet opzet zoo gesteld, om het

mogelijk te maken, dat moderne leden, die door den eigen kerkeraad niet zouden aangenomen worden, bij een naburigen kerkeraad, die modern is, aangenomen kunnen worden, om dan met volle lidmaatschapsrechten terug te keeren. Althans, dat was hier het geval, zooals ook Mr. Schokking niet ontkennen zal. En dat Ds. Pauwe dit weigerde, was zijn Goddelijke plicht en roeping. Christus had hem in het ambt gesteld, niet de mensch, en Christus had hem de sleutelen des hemelsrijks toebetrouwd, om te zorgen, dat het Avondmaal heilig zou gehouden worden. En geen kerkelijke bepaling kan ooit een Dienaar van Christus van die roeping ontslaan. Te zeggen, dat Ds. Pauwe had moeten beginnen met deze leden in te schrijven en daarna hen had moeten vernemen en ten slotte hen onder censuur had moeten zetten, want dat aldus de kerkelijke weg zou bewandeld zijn, is een doekje voor het bloeden. Vooreerst zou zulk een censuur niet baten, want de gecenseerden zouden zich beroepen hebben op de hoogere kerkelijke besturen, en dezen zouden wel gezorgd hebben, dat de censuur werd opgeheven. De kerkelijke processen hebben dit genoegzaam getoond. En in de tweede plaats, het zou erger dan een schrijnvertooning zijn geweest, deze moderne leden eerst in te schrijven en hen als leden der gemeente aan te nemen om daarna terstond hen te gaan censureren, niet over een nieuw kwaad, dat zij bedreven hadden, maar omdat zij volhardden in een kwaad, dat reeds vóór de inschrijving bestond. Bovendien, de daad der inschrijving was een erkenning van deze leden, een feitelijke toelating tot het Avondmaal, en de Kerkeraad kon en mocht tot deze daad niet overgaan zonder de sleutelen, die Christus hem schonk, om het Avondmaal heilig te houden, te misbruiken.

Ook wat men hietegenover wel heeft opgemerkt, dat toch naar den aard van het Kerkverband ook volgens onze Gereformeerde Kerkenordening de eene Kerkeraad zonder nadere keur de attestatie van een anderen Kerkeraad heeft te erkennen en op die attestatie een overkomend lidmaat tot het Avondmaal heeft toe te laten, gaat niet op. Vooreerst heeft men bij de toelating op attestatie met een geheel ander geval te doen; de Kerkeraad, onder wiens opzicht zulk een broeder zich stellen wil, staat geheel vreemd tegenover hem en weet vaak noch van zijn wandel noch van zijn belijdenis iets af, omdat hij op deze plaats geheel onbekend is. Onder zulke omstandigheden vloet uit den aard van het Kerkverband voort, dat de Kerkeraad afgaat en af moet gaan op het getuigenis of de attestatie van den Kerkeraad, onder wiens toezicht deze broeder vroeger leefde. Maar geheel anders staat de zaak, wanneer de betrokken persoon dooplid is van de Kerk, waar hij nu als lidmaat wil ingeschreven worden om tot het Avondmaal te worden toegelaten en alleen omdat hij weet, dat de Kerkeraad hem niet wil toelaten, nu elders belijdenis gaat doen. Dan kan de verantwoordelijkheid van deze toelating niet op dien vreemden Kerkeraad worden gedelegeerd, maar heeft de Kerkeraad zelfstandig te beoordeelen, of de persoon, dien hij zelf het beste kent, ten Avondmaal mag toegelaten worden. God de Heere heeft niet dien vreemden Kerkeraad, maar de ambtsdragers te zijner plaatse gesteld om te waken over de kade; zij zullen verantwoording doen van de zielen hun toebetrouwd, en geen reglement, dat vergunning verleent om elders belijdenis te mogen doen, onthoudt den Kerkeraad ooit van deze verantwoordelijkheid voor God. Maar ook al stonden de beide hier genoemde gevallen: het inschrijven op attestatie van een geheel vreemd persoon, van wiens wandel en leer de Kerkeraad niets weet, en het aannemen als lidmaat van een persoon, dien de Kerkeraad juist om zijn dwaalleer heeft afgewezen, maar die nu elders belijdenis ging doen, volkomen gelijk en al ging dus het beroep op Artikel 61 onzer Kerkenorde op, dan nog was men geen stap gevorderd. Want dit artikel onzer Kerkenorde geeft wel een algemeen reglement, maar het is een algemeen reglement, dat de Kerk een in eenheid in de belijdenis, elkaanders attestaties over en weer vertrouwen kunnen, maar deze regel houdt terstond op en mag naar Gevoel kerkrecht zelfs niet meer gevolgd worden, zoodra aan de vooronderstelling, waarop deze regel rust, dat de Kerk een in belijdenis zijn, niet meer wordt voldaan. Cessante causa, cessat effectus. Waar de grond van die erkenning wegvalt, houdt ook die erkenning zelve op. Zoo hebben onze Gereformeerde vaders steeds geoordeeld en gehandeld. Nooit ofte nimmer hebben ze gezegd: het kerkverband en de reglementaire bepalingen eischen, dat we een attestatie erkennen; dus, ook al is de ernstige bedenking gerezen tegen de rechtvaardigheid van de Kerk, die deze attestatie afgaf, moeten we toch op die attestatie hare leden toelaten tot het Avondmaal. Integendeel, wanneer zulke gevallen zich vroeger voordeden, weigerde de Kerkeraad gladweg zulk een attestatie als geldig te erkennen en onderwierp den betrokken persoon aan een nieuw onderzoek. Zoo is geschied, toen het Remonstrantisme in de 17e eeuw in onze Kerken binnensloep en trots de bepalingen der Kerkenorde de Gereformeerde Kerkeraden geen enkele attestatie meer erkenden door een Kerk afgegeven, die van Remonstrantisme verdacht werd. En wel verre van daar, dat de Generale Synode van Dordt later de handelingen van deze Gereformeerde Kerkeraden gelaakt heeft, omdat zij Gods Woord boven reglementaire bepalingen stelden, heeft de Dordtsche Synode deze Kerken juist volkomen in het gelijk gesteld en zelfs hun moed en trouw geprezen. Dat is de Protestantische, dat is de echt Gereformeerde opvatting van ons Kerkrecht, maar het standpunt, dat men in alle geval aan de regle-

menten zich onderwerpen moet, is in den grond Roomsche.

Eindelijk, gesteld zelfs, dat Ds. Pauwe door deze inschrijving te weigeren, tegen de reglementen der Kerk gezondigd had, dan is daarmede nog nooit goed gepleit, dat het Provinciaal Kerkbestuur deswege Ds. Pauwe heeft afgezet uit zijn ambt. Het ambt wordt niet door het Kerkbestuur verleend, maar door Christus als Koning zijner Kerk. En geen Kerkbestuur heeft daarom de bevoegdheid, iemand uit het ambt te zetten, of de heilige overtuiging moet bestaan, dat Christus zelf zulk een persoon het ambt onwaardig keurt en het hem toebetrouwd ambt hem weer ontnemt. Daarin nu ligt de gruwel van wat het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland heeft gedaan. Het laat openbare aantasters van Christus, verwerpers van Zijn woord, ongemoeid in het ambt en het zet uit het ambt een man, van wien Mr. Schokking zelf getuigt, dat hij een beslist belijder was van Christus en niets gedaan had in strijd met de belofte, bij de aanvaarding van zijn ambt afgelegd. Dr. Hoedemakers heeft toen het Kerkbestuur in 1886 een dergelijk vonnis sloeg tegen de predikanten van Amsterdam, openlijk dat Kerkbestuur aangeklaagd wegens *broedermord*. Die uitdrukking is niet te sterk, maar eer nog te zwak. Niet dat het Kerkbestuur Ds. Pauwe en zijn medestanders kerkelijk vermoord heeft, is het ergste, maar dat het zich vergrepen heeft aan de macht van Christus, die deze broeders in het ambt had gesteld, dat is zijn zwaarste zonde.

En niets is droever dan te zien, dat niet moderneren of ethischen, maar Gereformeerden, al betreuren ze dan de afzetting van Ds. Pauwe, de daad van het Kerkbestuur rechtvaardigen, omdat het naar de reglementen niet anders handelen kon. Gesteld zelfs, dat het reglement zulk een afzetting eischte, dan ware nog de uitweg overgebleven, dat de leden van het Provinciaal Kerkbestuur liever hun ambt hadden neergelegd, dan tot zulk een schrikkelijk onrecht hun medewerking te verleenen. Maar geen reglementaire bepaling verplichtte het Kerkbestuur om tot zulk een schreiend hard vonnis over te gaan. Het Kerkbestuur heeft het hardste vonnis geslagen, dat denkbaar was, alleen om ongehoorzaamheid aan een kerkelijke bepaling te straffen, en in plaats dat tegen die daad een kloek en beslist protest opgaat van alle Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk, pleit men het Kerkbestuur nog vrij.

Een nieuw ontdekt verhaal van den zondvloed.

Het was reeds lang bekend, dat men bij verschillende oude volkeren overleveringen vindt aangaande de oudste geschiedenis der menscheit, met name aangaande de schepping, het Paradijs, den zondvloed, de menscheit vóór den zondvloed en den zondvloed zelf. Met name het zondvloedverhaal, dat bij de meeste volkeren voorkomt, bijv. bij de Chinezen, de Babyloniërs, de Grieken en dat zelfs bij de oudste inwoners van Mexico is teruggevonden, biedt groote overeenkomst aan met hetgeen de Heilige Schrift ons dienaangaande mededeelt, en er kan dan ook wel geen twijfel over bestaan, dat aan deze verhalen één gemeenschappelijke overlevering ten grondslag ligt. Te verwonderen behoeft dit ook niet, want het spreekt wel van zelf, dat een zoo ontzettende catastrofe als de zondvloed, die aan het bestaan der eerste menscheit een einde heeft gemaakt, lang in de heugenis der volkeren is blijven voortleven en daarom tot de oudste tradities der menscheit behoort. Er zou het omgekeerd bevreedden, wanneer de Heilige Schrift alleen dat verhaal ons liet bewaard had en het bij geen der andere volkeren buiten Israël voorkwam. Israel zelf kon dit verhaal toch moeilijk anders ontleend hebben dan aan de gemeenschappelijke traditie van het menscheit geslacht. Nergens wordt in Genesis ons de voorstelling gegeven, alsof de daarin bevattte verhalen voor het eerst door God den Heere zouden geopenbaard zijn en voor dien tijd geheel onbekend zouden geweest zijn. Aanleiding tot zulk een geheel onjuiste voorstelling moge wel eens gegeven zijn door de puur mechanische opvatting van de Schriftinspiratie, alsof deze daarin zou bestaan hebben, dat de Heilige Geest letterlijk aan de heilige schrijvers dicteerde, wat ze hadden opteschrijven, maar zulk een opvatting is door onze Gereformeerde Kerken nooit voorgestaan en is dan ook lijnrecht in strijd met wat de heilige schrijvers zelf ons mededeelen. Lukas deelt uitdrukkelijk mede, dat hij van tevoren naarstelijk alles onderzocht had wat aangaande Jezus' leven was overgeleverd, voordat hij zijn Evangelie te boek stelde. En het spreekt wel van zelf, dat ook Mozes, toen hij in Genesis de oudste geschiedenis der menscheit verhaalde, daarbij gebruik heeft gemaakt van hetgeen de overlevering des aangeaande getuigde. De Goddelijke inspiratie heeft niet daarin bestaan, dat aan Mozes dit alles als iets geheel nieuw is geopenbaard, maar dat de Heilige Geest hem in staat heeft gesteld het ware van het valsche in deze traditie te schiften en voorts hetgeen in deze traditie verspreid lag tot een weergevend verhaal saam te voegen. Uit niets blijkt juist meer de Goddelijke heerlijkheid van de Heilige Schrift dan wanneer men deze overleveringen der volkeren aangaande de oudste geschiedenis der menscheit vergelijkt met wat de Heilige Schrift ons biedt. Waar deze oudste tradities der volkeren sagen zijn, die slecht een verkeerd beeld geven van de werkelijkheid, treft het verhaal der Schrift en door zijn soberheid, eenvoudig en door zijn Goddelijke waarheid, Het zou te ver

voeren, heeft gelijkt niet oertr. V. reder. tema der v. dat r. Natu. bewij. eenv. en z. zo. n. ouer. in ge. men. zelf. o. baker. hoe. uit U. ligt h. Israel. traditi. werd. ook. niet. z. roek. Ninev. liggen. dekt. gaand. histori. vloed. Tot. met i. gewee. zulke. maar. niet. Baby. overee. Genesi. men e. vonder. aan h. dan a. wanne. nesis. de vo. men i. ben. i. de Sch. schijnt. verhaal. Aan d. meer. vonden. Assurb. Christu. van N. geschr. verhaal. jaartelli. ouder. dan Ab. gereker. zijn, la. het g. oude g. verschil. de uit. heeft b. vondste. overdrif. de juist. is wel. oorkont. De h. ontdekt. de aant. of Bibl. thans v. een le. waarin. inhoud. dat de. kerkniet. leenen. Paradijs. Eerst. Soemerts. Enki, de. vrede we. en heil. onbekent. verstand. beklaagt. godin, d. menscheit. niet mes. hem in. straffen. vergaan. delgen. I. wordt on. Er vol. die niet. Babyloni. als vet. komt te. godvruch. geniet, t. een schip. Bij ver. wij Tagte. een tuin. Enki l. hem da. hem als. vervolg. Ninchara. godin, de. gepaard. deelt, da. konden. planten v. behoort. g. niettegen. wordt da. wordt aar. maar niet. In het. men gelt. langlevend. leventheid. in het. Ba. Tagtoe. doordat. i. niet het. e. bezwaarlijk.